

Kdo potrebuje raziskovalno delo v gozdarstvu?

Konferenca ministrov, pristojnih za gozdarstvo v Lizboni, je junija letos v splošni deklaraciji poudarila ključno vlogo gozdov v Evropi kot obnovljivega naravnega vira. Gozd in gozdni prostor, ki v Sloveniji obsega več kot polovico celotnega ozemlja, sta zato nesporno dragocenosti, s katerimi moramo gozdarji najskrbneje upravljati. Zaradi napačnih usmeritev, napak in neznanja gozdarjev pri ravnanju z gozdom se ponekod v svetu že sliši rek, da je gozd predragocen, da ga bi prepustili samo gozdarjem. Mnogokje po svetu, vemo pa, da že tudi pri nas, izgublja gozdarstvo tradicionalni ugled in pomen, oboje lahko ohranimo le z visokim znanjem in stalnim prilagajanjem operativnega dela najnovejšim znanstvenim spoznanjem.

Ustvarjanje novih znanj za smotnejše praktično delo z gozdom je od nekdaj temeljno izhodišče vsakega gozdarskega raziskovalnega dela. Z uporabnostimi, v manjši meri tudi s temeljnimi raziskavami zagotavlja gozdarsko raziskovalno delo znanstvene osnove za ohranjanje in trajnostni razvoj gozda kot ekosistemske celote ob najvišjem možnem izkoriščanju naravnih tla, biološke samodejnosti (princip sonaravnega gozdarstva) ter obenem razvija tehnike in postopke za njegovo izkoriščanje prijazno okolju in v prid lastnikov gozdov in širše družbe (eko-socio-ekonomski princip).

Gozdarsko raziskovalno delo ima svoje posebnosti. Temelji na svetovnih in domačih spoznanjih bioloških in ekoloških ved, že od vsega začetka pa je tudi inženirska veda, ki ustrezno upošteva tudi ekonomska načela. Gozdarstvo je tako izrazito interdisciplinarno obarvano. Bolj kot katera druga veda je gozdarsko raziskovanje vpelo v specifični slovenski prostor in mora upoštevati njene naravne danosti in omejitve, kar onemogoča slepo prenašanje tujega znanja. Zaradi dolgih razvojnih obdobij gozda so gozdarske raziskave izrazito dolgoročne, izvajajo se v prostoru velikih razsežnosti. Temu primerno mora gozdarsko raziskovanje temeljiti na dolgoročno stabilnem financiranju, stabilni kadrovski sestavi in kakovostnem in aktualnem raziskovalnem programu z jasno zastavljenimi cilji. Vsi našteti predpogoji pri nas še zdaleč niso izpolnjeni.

Finančna sredstva, ki so namenjena za gozdarsko raziskovalno delo v celoti niti niso tako majhna, potrebno pa jih bo še bolj skrbno izkoristiti. Predlagano oblikovanje skupnih programskih raziskovalnih skupin in podpis pogodbe o sodelovanju pri dodiplomskem in podiplomskem študiju med GIS in Gozdarskim oddelkom BF je pravi korak v tej smeri, saj ga podpira tudi MZT. Pomankanje finančnih sredstev pa hkrati tudi narekuje, da sami raziskujemo predvsem listo, česar drugi za nas ne delajo, to pa pomeni, da bo delež temeljnih raziskav tudi v bodoče le skromen. Nesprejemljiva pa je nepredvidljivost izplačil tako po višini kot po dinamiki. Zaskrbljujoča je tudi njihova sestava. Večina gre za proračunska sredstva, delež tržnih raziskav pa je zdaj še zelo skromen. Nekoliko zelo intenzivno sodelovanje z neposredno gozdarsko operativno je praktično zamrlo. Gozdarska podjetja očitno nimajo razvojnih dilem, ki bi zahtevale poglobljene raziskave, ali pa iščejo znanje zunaj gozdarske raziskovalne sfere. Oboje je zaskrbljujoče.

Težave s financiranjem in splošna negotovost v prvi polovici 90-let so vodile do zmanjšanja obsega raziskovalnega dela in kadrov. Tako še vedno primanjkujejo raziskovalci z najvišjimi nazivi, primerno mednarodno odmevnostjo in širokim strokovnim znanjem. Zaskrbljujoče pa je, da začenjajo privladovati specialisti brez praktičnih izkušenj.

Zaradi navezanosti na državne jaslje se izgublja tradicionalna povezanost z neposredno gozdarsko operativno, kamor štejem tako Zavod za gozdove kot gozdarska podjetja, in država preko MZT vse bolj kroji raziskovalno usmerjenost gozdarskih institucij. Postavlja cilje, deli denar po več ali manj jasnih merilih, predvsem pa nepretrgoma izdaja vse mogoče pravilnike. Pri vsem tem pa državi do danes ni uspelo zagotoviti uravnovešenega raziskovalnega programa, cilji so nejasni in neambiciozni (vsaj za potrebe gozdarstva), kakovost raziskovalnega dela se meri s številom objav in ne z realno kakovostjo in relevantnostjo, delež temeljnih raziskav, ki prinašajo citate, narašča, delež razvojnih pada, stik z gospodarstvom se izgublja.

Za raziskovalno delo v gozdarstvu je predvsem usodno pomankanje jasno postavljenih ciljev in meril za realno ocenjevanje kakovosti raziskovalnega dela. Mogoče simptomatično za našo znanost je dejstvo, da se pomen in vrednost neke raziskave pogosto ocenjuje kar preko števila objav brez podrobnejše presoje doseganja zastavljenih ciljev (kaj takega si ne more privoščiti nobeno podjetje, ki živi od trga), še slabše pa je, da mnogi, zlasti mlajši raziskovalci, mislijo, da bomo lahko s takim sistemom vstopili v Evropo. Zato raziskovalne skupine raziskujejo predvsem to, kar jih zanima in kar prinaša mednarodne objave in citate, redko pa so to tudi pereči problemi gozdarstva.

Sedanja razporeditev gozdarskega raziskovalnega dela med različna ministrstva in hotenja vnaša negotovost in nemir, zato si raziskovalci v gozdarstvu pri usmerjanju raziskovalne dejavnosti želimo večji vpliv in odločnost matične stroke in resornega ministrstva. V najkrajšem času bo zato potrebno opredeliti jedrnat in jasan gozdarski nacionalni raziskovalni program, ki bo opredelil cilje, težišča, prioritete in časovno dinamiko raziskav. Ta program mora biti odsev nacionalne strategije razvoja gozdov in gozdarstva ter vpelosti v evropsko gozdarstvo v smislu resolucij ministrskih konferenc v Strassbourgu, Helsinkih in Lizboni, hkrati pa mora nacionalna strategija temeljiti na znanstvenih temeljih.

Prof. dr. Milan HOČEVAR